

A XÉNESE

O MUNDO E A HUMANIDADE

A creación

1 ¹No principio creou Deus o ceo e a terra. ²A terra era unha masa disforme e baldeira, as tebras cubrían o abismo e un vento poderoso axitaba as augas.

³Mandou Deus que houbera luz, e houbo luz. ⁴Viu Deus que a luz era cousa boa e arredouna das tebras.

⁵Á luz chamouna día e ás tebras chamounas noite. E con iso completouse o primeiro día da semana.

⁶Quixo Deus que houbera un espacio para arredar as augas das augas. ⁷E fixo un espacio, que arredaba as augas de enriba das de embaixo. ⁸O espacio rematado Deus chamouno ceo. E completouse o segundo día.

⁹Mandou Deus que se xuntasen as augas de embaixo nun lugar e que aparecese o chan enxoiado. E así foi. ¹⁰O chan enxoiado chamouno terra e ás augas xuntas, mares. E viu que estaba ben. ¹¹Mandou Deus que a terra xermolase herba verde, plantas coa súa semente e árbores que desen froitos, cada unha coa súa semente, conforme á súa especie. E así foi. ¹²A terra xermolou herba verde, plantas coa súa semente, árbores que daban froito, cada unha coa súa semente. E viu Deus que estaba ben. ¹³E completouse o terceiro día.

1, 1-2, 4 a Imaxe da creación, debida á tradición sacerdotal. No espacio convencional dunha semana e nunha linguaxe seca e de fórmulas fixas, vese aparecendo o mundo inteiro, cos seus diversos elementos, e estes enchérense de cousas e de vida, ata rematar co home, verdadeiro cume da pirámide, feito a imaxe de Deus. Non hai que ler este capítulo como se fose historia, senón como definición de todo canto existe: todo é criatura, e Deus o Creador. A criatura non é divina, pero ten unha dignidade. A "semana" é o tempo de Deus; abrangue o tempo todo do cosmos e da historia. No tempo que nós podemos coñecer, a creación de Deus está levando a termo as cousas que se crean. A creación é cantada e lembrada moitas veces (Xob 38; Sal 8, 19a; 104; Pr 8, 22-31).

1, 1 *Crear*, co verbo "bará", refírese á acción propia de Deus. Neste contexto significa facer saír do caos os elementos, as cousas que os enchen e, máis ca nada, a vida. No Segundo Isaías é sinónimo de salvar, acción de Deus na historia pasada e futura.

1, 2 Tres xeitos de representa-lo caos, no que as cousas non teñen forma, nin existen: as tebras, o abismo das augas, o vento poderoso. No lugar de "vento" poderíase tamén lerse "espírito de Deus". Entón non se falaría xa do caos, senón da forza de Deus que o somete; pero o poder creador de Deus exprésase pola palabra en todo o capítulo.

1, 3 *Mandou*: pon en forma de relato o que no texto é unha orde: "Dixo Deus: Haxa luz...". Sempre que no capítulo lemos "mandou" ou "quixo Deus", corresponde á

¹⁴Mandou Deus que houbera luzes no espacio para distingui-lo día da noite, para dar sinal das festas, das estacións e dos anos, ¹⁵e para que, brillando no espacio, alumasen a terra. E así foi. ¹⁶Deus fixo dúas luminarias, a grande que rexe o día, a pequena que rexe a noite, e tamén as estrelas. ¹⁷Puxoas no espacio, para alumala terra, ¹⁸para rexe-lo día e a noite e para distingui-la luz das tebras. E viu que estaba ben. ¹⁹E completouse o cuarto día.

²⁰Quixo Deus que as augas fosen un fervedeiro de peixes e o espacio entre o ceo e a terra un voar de paxaros. ²¹E creou os monstros mariños, os moitos xéneros de peixes que referven nas augas e tódalas sortes de paxaros. E parecéronlle ben. ²²E bendiciunos deste xeito: Reproducidevos, creced, enchede as augas do mar e que os paxaros medren na terra. ²³E completouse o quinto día.

²⁴Mandou Deus que a terra producise as varias especies de animais, os domésticos, os reptís e as feras salvaxes. E así foi.

²⁵Deus fixo as varias especies de feras salvaxes, animais domésticos, reptís, e parecéronlle ben.

²⁶Despois dixo Deus: —"Fagámolo home á nosa imaxe e á nosa semellanza, e que mande nos peixes do mar, nos paxaros do

mesma orde. Enténdese que o Deus trascendente crea pola palabra; tamén pola acción (vv 6.16.25s). A luz destrúe un dos elementos do caos: as tebras; a luz mostra as cousas na súa forma, e ten que ver coa vida.

1, 5 *Completouse*, ó pé da letra: "foi tarde e foi mañá"; os hebreos miden o día comezando ó anoitecer.

1, 6 *Espacio*, máis literalmente: "firmamento", entendido coma unha bóveda firme, que sostén as augas de enriba.

1, 14ss Tamén os astros que teñen importancia para a vida, porque dan lugar ás estacións e ó ritmo do calendario, son criaturas de Deus; non son deuses, como nas relixións veciñas; obedecen as ordes de Deus (Sal 135, 7-9; Is 40, 26; Xer 31, 35; Bar 3, 33-35).

1, 20ss Os sabios verán as cousas á inversa: os animais na súa condición de criaturas, apuntan cara ó Creador (Xob 12, 7-12).

1, 26 *Fagámolo home*. Tamén poderíamos traducir "Imos face-lo home", pois o plural "Imos facer" leva a imaxinar unha deliberación de Deus coa súa corte (3, 22; 1 Re 22, 19s; Xob 1, 6ss); reveste a creación do home dunha solemnidade especial. "Imaxe e semellanza" son dous termos sinónimos; o primeiro suliña o aspecto físico e o segundo adonda ese acento. Deus revélase como persoa. Deus persoa é a orixe da persoa humana. Non ser persoa consciente, libre, con soberanía sobre o mundo, o home atinxe o punto da semellanza con Deus (5, 1; 9, 6; Sal 8, 6ss; Sab 2, 23; Eclo 17, 3-6; 1 Cor 11, 7).

ceo, nos animais domésticos e nos reptís todos da terra".

²⁷E creou Deus o home á súa imaxe, creouno á imaxe de Deus, creouno varón e femia. ²⁸E bendiciunos así: —"Reproducídevos, crecede, enchede a terra e sometédea. Mandade nos peixes do mar, nos paxaros do ceo e nos reptís todos da terra". ²⁹E díxolles aínda: —"Aí vos dou as herbas todas que hai na terra, coa súa propia semente, e tódalas árbores que dan froito coa súa propia semente: serviranvos para a mantenza". ³⁰As feras todas do monte, ós paxaros do ceo e ós reptís que viven na terra dóulle-la herba para a mantenza". E fíxose así. ³¹Viu Deus canto fixera e era de verdade moi bo. E completouse o sexto día.

2 ¹Quedaron así rematados o ceo e a terra e tódolos elementos. ²Deus concluíu no día sexto a obra que emprendera, e o sétimo día repousou de todo o seu traballo. ³Deus bendiciu o sétimo día e consagróuno: nese día repousou de todo o traballo de crear.

⁴Esta é a historia da creación do ceo e da terra.

O home no xardín

Cando o Señor Deus fixo a terra e o ceo, ⁵na terra non había aínda ramallada nin xermolaba herba no campo, porque o Señor Deus non fixera chover sobre a terra nin

1, 27s *Varón e femia*, co principio da fecundidade en si mesmos, como as outras formas de vida; a bendición de Deus déixase ver na fecundidade e no dominio (9, 1; Sal 8, 6ss; Sab 9, 2s; 10, 2; Mt 19, 4).

1, 29s Deus prové na mesma terra con que soste-la vida (Sal 104, 14).

2, 2s O nome do sábado derivase aquí do verbo que significa cesar do traballo, repousar. O repouso de Deus é visto como razón do repouso dos homes (Ex 20, 8-11; 31, 12-17). Pola garda do sábado éllas dado ós homes entrar no tempo de Deus, a semana da creación, que representa o tempo enteiro no que as cousas todas atinxan o seu termo e cheguen a ser boas.

2, 4b-25 Aquí comeza a versión iavista da creación do home. Agora este non é visto como cume da pirámide do universo, no que non pensa o iavista, senón como obxecto primeiro e case que único da creación de Deus. As outras realidades son para o iavista complemento do home: a terra fértil, o xardín, os animais. Pero nada completa o home senón quen é coma el: a muller. O capítulo non fala tanto da orixe do home, canto da súa condición.

2, 4 O *Señor Deus* ou "Iavé Deus". O nome divino de Iavé non foi coñecido dos hebreos antes de Moisés (Ex 3, 13ss; 6, 2s). Pero o iavista, que viviu nos días de Salomón, non deu tino a ese dato e chamálle a Deus Iavé desde o comezo da súa historia. Esa é a razón do nome do "iavista".

2, 5 O iavista non pinta o caos, o oposto da creación, coma tebras, auga ou vento, senón coma deserto, por falta da auga que dá a vida.

2, 7 O home ("adam") é referido á terra ("adamah") e mais ó sopro de Deus. Eses son os datos básicos da antropoloxía bíblica. Esta ignora o dualismo do espírito encarna-

existía o home que traballase o agro.

⁶Da terra xurdía un manantío que regaba o campo, ⁷e o Señor Deus formou un home do po da terra, soproulle no nariz o alento da vida e tornouse o home persoa viva.

⁸O Señor Deus plantou un xardín en Edén, cara a oriente, e puxo nel ó home que formara. ⁹Fixo xermolar da terra árbores fermosas para a vista e boas para comer, e entre elas a árbore da vida e a árbore do coñecemento do ben e do mal.

¹⁰En Edén nacía un río que regaba o xardín e de alí ía partirse en catro brazos. ¹¹O primeiro chamábase Pisón: percorre o país de Havilá, onde se acha ouro; ¹²o ouro deste país é de calidade, e alí hai tamén ámbar e ónice. ¹³O segundo chamábase Guihón e percorre o país de Cux. ¹⁴O terceiro é o Tigris, que corre ó oriente de Asiria, e o cuarto é o Eufrates.

¹⁵O Señor Deus estableceu o home no xardín de Edén, para que o traballase e o coidase. ¹⁶E deulle esta orde: —"Podes comer do froito das árbores todas do xardín ¹⁷pero da árbore do coñecemento do ben e do mal non comerás, pois en canto comas dela de certo morrerás".

A parella home-muller

¹⁸O Señor Deus pensou: —"Non está ben o home só. Vou facer para el unha axuda ó

do, e coñece a unidade do corpo animado ou con vida. Nin o corpo sen sopro nin o sopro sen corpo son o home (Xob 34, 14s; Sal 15, 8.11; Sal 104, 29s; Ecl 3, 20s; 12, 7). Adam é nome propio en 4, 25 e 5, 3s; no resto destes capítulos é sustantivo común: o home.

2, 8 *Un xardín en Edén*, un horto cultivado na estepa. Xardín non ten aquí aínda toda a carga de significación que terá máis tarde "paraíso"; pero é xa un sitio diferente, un lugar de teofanía. Edén deixa de ser "estepa" para se converter en nome propio, situado alá polo oriente, onde o autor do capítulo supón que naceu a humanidade.

2, 9 No xardín, fóra das árbores froiteiras correntes, hai dúas de carácter mítico. En moitas mitoloxías é ben coñecida a árbore da vida, a planta que rexucenex (epopeia de Guilgámes), e tamén a árbore do coñecemento. Coñecer "o ben e o mal" é coñecer todo; e quen coñece domina. As dúas árbores son símbolo das dúas propiedades que distinguen a Deus dos homes: a vida sen fronteira ou a inmortalidade, e o coñecemento de tódalas cousas ou o señorío universal.

2, 10-14 O tema dos dous ríos é aquí coma unha paréntese. Nela quérese dicir que a vida toda que hai no mundo (pois a redución a un xardín e a unha parella é convencional), procede da mesma fonte cá do xardín en Edén. Non paga a pena esforzarse por saber cales son os catro ríos. Son os sitios de vida na terra.

2, 17 "Comer da árbore" é tratar de se apoderar do que a árbore significa: a propiedade divina do dominio de todo. A prohibición de come-lo froito indica o límite da condición humana, ó tempo que supón que nas normas que obrigan ós homes está Deus. "Morrer" non se refire á morte física; os que coman o froito prohibido sentirán a morte no erro, no fracaso, na vergoña, no vérsene ameazados e teren medo, como mostra o capítulo seguinte.

seu xeito". ¹⁹O Señor Deus formou de terra as feras do monte e os paxaros do ceo, e presentoullos ó home, para ver que nomes lles puña. Cada ser vivo levaría o nome que o home lle puxese. ²⁰O home púxolles nomes ós animais domésticos, ós paxaros do ceo e ás feras do monte. Pero entre eles non había unha axuda ó seu xeito.

²¹Entón infundiou o Señor Deus un sono profundo no home, e este adormeceu. Tiroulle unha costela e cerrou con carne o sitio. ²²Da costela do home formou unha muller e presentoulla ó home.

²³O home exclamou: —"Agora esta é coma min, o mesmo óso, a mesma carne. Chamárase muller, porque foi tirada do home". ²⁴Por iso deixa o home seu pai e súa nai para xuntarse coa súa muller e faceren un mesmo corpo. ²⁵Estaban os dous espidos, o home e a muller, pero non sentían vergoña.

A condición humana e a promesa

3 ¹A serpe era o máis arteiro de tódolos animais que o Señor Deus fixera. Díxolle á muller: —"¿Conque Deus vos prohibiu comer do froito das árbores do xardín?"

²A muller respondeulle: —"Podemos comer do froito das árbores todas do xardín. ³Soamente da árbore de alá no fondo nos mandou Deus: Non comades dela nin a toquesdes, non sexa que morrades".

⁴A serpe insistiu: —"De ningunha maneira morreredes. ⁵E que Deus sabe ben que o día en que comades dela, se vos abrirán os ollos e sereades coma Deus, sabedores do ben e do mal".

⁶A muller reparou que o froito da árbore era saboroso, atraente, e bo para adquirir entendemento. E coa mesma colleu do froito

e comeu; logo deulle ó seu home, e tamén el comeu.

⁷Entón abríronselle-los ollos ós dous e decatáronse de que estaban espidos. Entrelazáron follas de figueira e cinguíronse con elas. ⁸Oíron ó Señor Deus camiñar polo xardín ó aire do día, e acocháronse os dous entre as árbores. ⁹Mais El chamou polo home, preguntándolle: —"¿Onde estás?" ¹⁰Respondeu o home: —"Oínte no xardín, e tiven medo. Ó verme espido, agacheime".

¹¹Preguntoulle o Señor Deus: —"¿Quen che dixu que estabas espido? ¿É que comiches da árbore da que che prohibira comer?"

¹²Respondeulle o home: —"A muller que me deches por compañeira ofreceume do froito, e comín".

¹³O Señor Deus díxolle á muller: —"¿Qué é o que fixeches?" E a muller respondeu: —"A serpe enganoume, e comín". ¹⁴Entón o Señor Deus díxolle á serpe: —"Porque fixeches isto, maldita sexas entre os animais e as feras todas do monte. Andarás arrastrada e comerás po toda a túa vida. ¹⁵Poño hostilidade entre ti e a muller, entre a túa liñaxe e a dela. Ti tentarás de atanguerlle o calcañar, pero ela emagaráche a cabeza".

¹⁶Á muller díxolle: —"Terás moitos afáns na túa preñez, parirás con dor os fillos.

Deverecerás polo teu home, e el dominarate".

¹⁷O home díxolle: —"Porque lle fixeches caso á túa muller, comendo do froito da árbore que che prohibira comer, por culpa túa será maldita a terra: con traballos tirarás dela a túa mantenza mentres vivas. ¹⁸Producirache

2, 20 "Pór nomes" é someter a un ordenamento. Supón dominio do home sobre os animais. Pero no dominio non é onde se atopa a axuda axeitada. Os animais danlle ó home sustento, vestido e compañía; mais non a compañía que lle cómpre para facerse home.

2, 21s A costela coñécese diversos simbolismos. Aquí a razón primeira de pintar dese xeito a orixe da muller é afirma-la identidade entre ela e o home.

2, 23 A identidade confírmase outra vez pola dos termos "home" e "muller", un mesmo sustantivo con dúas formas.

2, 24 A atracción entre os dous sexos, un dos principios do matrimonio e da familia (Mt 19, 5s; Ef 5,31).

3, 1 A serpe, animal divino en moitas relixións, non é aquí aínda personificación do mal; é un animal arteiro e aborrecido. A súa figura serve ó iavista para pór fóra, en palabras que se lle dirixen, ambicións que todo home leva dentro.

3, 5 Iso desmente o que dixu Deus (2, 17). Comer do froito non será razón de morte, senón de coñecemento do ben e do mal, dominio de tódalas cousas; igualarse a Deus, que entón perde o dereito de dar normas.

3, 7 Este é un dato novo. En 2, 25 non era coñecido, por-

que non se falara aínda de obra ningunha do home. Ver-se espidos é sentir a fondo toda a pobreza da condición humana.

3, 8 Deus non pode ser esquivado polo home: volve aparecer no rumor de calquera cousa, metendo medo e facendo tomar conciencia do pecado.

3, 14 A maldición é coma un mal que chega ó fondo, ás raíces das cousas. Non vén de fóra delas; é a súa mesma imperfección que se descobre, ó miralas diante de Deus. Aquí vese na serpe, despois na terra pobre (3, 17), e por fin no home mesmo (4, 11; 9, 25).

3, 15 Á liñaxe da muller, á humanidade, agóriase unha vida de loita (Ap 12, 17); pero tamén se lle asegura a victoria sobre o mal, representado na serpe. Este anuncio soteriolóxico é a mensaxe central deste capítulo. A esta boa nova chámasele "primeiro evanxeo". Da promesa de victoria sobre o mal pola liñaxe da muller, nacerá logo a esperanza no Mesías.

3, 16 As penas impostas á muller, e mesmo as da serpe e as do home, son penalidades apegadas á súa propia condición. Convértese en pena, cando se revelan emparelladas co pecado. O ollo que mira fai cambia-la cor das cousas.

silvas e abrollos, e terás que comer herbas silvestres. ¹⁹Comera-lo pan coa túa suor, ata que volvas á terra da que fuches tirado. De feito, ti es po e ó po tes que volver”.

²⁰O home chamou Eva á súa muller, pois vén se-la nai de tódolos que viven. ²¹O Señor Deus fixolles túnicas de pel ó home e á muller, para se véstiren.

²²Logo o Señor pensou: —“Agora que o home veu ser coma un de nós, en canto a coñece-lo ben e o mal, non vaia ser que tenda a man, colla tamén da árbore da vida, coma do froito, e viva sempre”.

²³E botou ó home do xardín de Edén, para que cultivase a terra da que fora tirado. ²⁴E despois de botalo do xardín, puxo no oriente querubíns con espadas flamexantes, para cortarlle o paso cara á árbore da vida.

Edita:

SOCIEDADE DE ESTUDOS, PUBLICACIÓNS E TRABALLOS.
(SEPT).Departamento Comercial. Apartado 888. 36200 VIGO

2ª. edición, 25 decembro, 1992, revisada por Xosé Fernández Lago